

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
соціальної економіки
Протокол № 21 від 29.01.2024 р.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань 23 "Соціальна робота"
Спеціальність 232 "Соціальне забезпечення"
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма "Управління соціальними проектами"

Статус дисципліни **вибіркова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Розробники:
к.е.н., доцент

_____ Олег ІВАНІСОВ

д.е.н., доцент

_____ Нікіта НАЗАРОВ

Завідувач кафедри
соціальної економіки

_____ Галина НАЗАРОВА

Гарант програми

_____ Андрій СЕМЕНЧЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

Розвиток українського бізнесу, інтеграція України у світову економічну систему ставить перед українськими компаніями нові питання, одне з яких пов'язане з соціальною відповідальністю бізнесу. Для розвитку цивілізованих суспільних відносин важливим є формування паритету інтересів бізнесу, держави та суспільства. Важливим інструментарієм побудови партнерських відносин у вирішенні нагальних питань слугує механізм соціальної відповідальності. Соціально-відповідальна поведінка основних суб'єктів суспільства – державних та місцевих органів влади, корпоративних структур, громадських організацій, громадян є гарантією сталого економічного та соціального розвитку, покращення якості життя, удосконалення виробничих відносин.

Соціально відповідальні організації мають величезне значення для суспільства, адже на власному прикладі демонструють ставлення до свого персоналу, навколишнього середовища, результатів своєї діяльності. Такий підхід дозволить інтегрувати в управлінські рішення передовий досвід поєднання приватних та суспільних інтересів на шляху підвищення конкурентоспроможності.

Навчальна дисципліна «Соціальна відповідальність» належить до вибіркових навчальних дисциплін .

Метою вивчення дисципліни «Соціальна відповідальність» є оволодіння сучасними теоретичними основами соціальної відповідальності та практичними навичками застосування основ соціальної відповідальності з позиції сучасних стандартів соціальної політики, соціальної звітності, етики бізнесу й прав людини в умовах інтеграції концепції стійкого розвитку для формування соціально-відповідальної поведінки.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

вивчення особливостей соціальної відповідальності як наукової дисципліни та сфери підприємницької діяльності;

вивчення теоретичних положень і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови стійкого розвитку суспільства;

дослідження проблем соціальної відповідальності бізнесу в українських релігіях та обґрунтування напрямів розвитку корпоративної соціальної відповідальності як чинника підвищення конкурентоспроможності

Об'єктом вивчення дисципліни є соціальна відповідальність економічних суб'єктів.

Предметом дисципліни є інструментарій забезпечення стійкого розвитку суспільства на різних рівнях функціонування економічних суб'єктів.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

**Результати навчання та компетентності, які формує
навчальна дисципліна**

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	ЗК1, ЗК7, СК1, СК6, СК10
PH2	ЗК3, СК4
PH3	ЗК7, СК6, СК10,
PH5	ЗК1, ЗК5, СК2, СК16
PH10	ЗК7, СК5, СК11
PH13	ЗК3, СК4, СК9
PH17	СК6, СК10, СК12
PH20	ЗК3, СК2, СК9, СК14,

де, PH1. Використовувати сучасні теорії, методологію і методи соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціального захисту.

PH2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо соціального забезпечення, формулювати висновки та рекомендації щодо його впровадження.

PH3. Володіння методами комунікації у застосуванні різних форм взаємодії та спільної діяльності.

PH5. Проектувати теоретичну модель роботи з об'єктами соціального забезпечення в рамках соціальних служб, організацій, установ.

PH10. Пояснювати та надавати обґрунтовані відповіді населенню щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування.

PH13. Аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах напряму діяльності.

PH17. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

PH 20. Вміти оцінювати соціальні ризики за допомогою відповідних методик та демонструвати набуті теоретичні знання щодо їх нейтралізації.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК7. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність до використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціального забезпечення.

СК2. Здатність планувати та здійснювати соціальні дослідження з метою виявлення й аналізу соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

СК4. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини та сталого розвитку суспільства.

СК5. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК6. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

СК9. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК10. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями працівника соціальної сфери.

СК11. Вміння інформувати населення щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування.

СК12. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

СК14. Здатність застосовувати сучасні методи оцінювання соціальних ризиків та оперувати методикою їх нейтралізації в умовах соціальних трансформацій і загроз.

СК16. Здатність застосовувати теоретичний та методичний інструментарій для складання соціальної звітності у контексті підвищення корпоративної соціальної відповідальності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність соціальної відповідальності як стратегії взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1.1. Концепція сталого розвитку.

Економічна, соціальна та екологічна складові сталого розвитку. Концепція соціальної відповідальності як система науково обґрунтованих понять, принципів і положень концепції сталого розвитку. Роль соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку.

1.2. Реалізація концепції сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності.

Система соціального партнерства як механізм ефективної взаємодії держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства.

1.3. Цілі реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності.

Суспільна злагода. Стале соціально-економічне зростання. Розвиток соціальних чинників виробництва – людського і соціального капіталу і посилення їх дії на економічну діяльність.

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

2.1. Основні економічні агенти соціальної відповідальності і їхня взаємодія.

Аналіз взаємодії бізнесу з державою, суспільством і закордонними партнерами. Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством. Партнерство та ефективність взаємодії людини, держави, суспільства. Закони України з ефективного співробітництва громадських об'єднань та органів влади.

2.2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу.

Соціальна держава. Посилення відкритості державної політики. Основне втримання й напрямки державної політики. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. Основні напрямки державної соціальної політики. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави.

2.3. Форми прояву соціальної відповідальності.

Форми прояву соціальної відповідальності у зовнішній та внутрішній сферах. Корпоративне громадянство. Соціальна політика підприємства. Соціальна відповідальність громадянина. Патріотизм.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

3.1. Структура управління корпоративної соціальної відповідальності.

Система оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності. Порядок і форми взаємодії між органами управління та персоналом. Оцінювання результативності. Умови праці. Охорона довкілля. Співпраця із територіальними громадами. Програми соціального інвестування.

3.2. Політика управління соціальною відповідальністю.

Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності. Інтеграція соціальної відповідальності у функції структурних підрозділів підприємства. Аналіз і вдосконалення діяльності та практики організації соціальної відповідальності. Проекти соціального інвестування. Контролінг реалізації соціальних програм. Навчання персоналу у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

3.3. Вплив державної політики на формування організаційно-економічних механізмів управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Якість формування правових норм, контролюючих інститутів та інфраструктури. Партнерство та інституціональне інвестування. Якість продуктів та послуг. Запровадження та реалізація міжнародних стандартів.

Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності

4.1. Державні програми соціально-економічного програмування.

Збалансування інтересів роботодавців та найманих працівників. Створення стабільних умов розвитку трудових відносин. Максимізація корисності найманих працівників. Права людини і ведення бізнесу. Роль департаменту людськими ресурсами в інтегруванні соціальної відповідальності в організацію.

4.2. Права людини на робочому місці.

Відповідність основним правам і свободам людини на підприємстві. Конвенції Міжнародної організації праці. Закони України щодо професійних спілок. Глобальні принципи Саллівана. Ініціативи з прав людини Глобального Договору ООН.

4.3. Практика партнерства між роботодавцями і працівниками.

Соціально відповідальний роботодавець. Економічний ефект від партнерських відносин між роботодавцями та працівниками. Моніторинг лояльності працівників. Мотивації та зобов'язання співробітників. Організація тренінгів на робочому місці. Кар'єрне зростання. Компенсації та стимулюючі програми. Етика і корпоративні цінності.

Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

5.1. Взаємодія зі стейкхолдерами як основний принцип соціальної відповідальності.

Залучення стейкхолдерів. Поняття та види стейкхолдерів. Європейський досвід. Визначення стейкхолдерів компанії. Карта стейкхолдерів. Матриця стейкхолдерів. Стратегічний діалог. Оцінка діалогу за стейкхолдерами.

5.2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу.

Основне втримування й напрямки державної політики. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. Основні напрямки державної соціальної політики. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави.

5.3. Втручання влади в діяльність компанії: вітчизняний і закордонний досвід.

Конфлікти суспільства й бізнесу, влади й бізнесу. Тенденція розвитку особистих зв'язків, лобізм, корупція. Лобізм як об'єкт корпоративного керування. Корупція як елемент реальної дійсності.

Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

6.1. Стан довкілля як глобальна проблема. Масштаб екологічний проблем.

Економічні та соціальні прояви екологічних проблем. Міжнародні ініціативи із навколишнього середовища. Міжнародний стандарт ISO 14000. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

6.2. Екологічна відповідальність як складова соціальної відповідальності.

Основні принципи і напрямки соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля. Першорядне вирішення екологічних проблем. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.

6.3. Законодавство України про охорону довкілля.

Стратегія національної екологічної політики України. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища. Пріоритетність вимог екологічної безпеки. Водний, Лісовий та Земельний кодекси.

Тема 7. Соціальне партнерство як елемент формування соціальної відповідальності

7.1. Соціальна відповідальність корпорації як бізнес-стратегія.

Соціальна відповідальність як фактор стійкого розвитку підприємства, інструмент управління ризиками та засіб підвищення ефективності управління. Довгострокові вклади в соціально-економічний розвиток територій. Відповідальність за збереження довкілля. Відповідальність перед співробітниками та іншими стейкхолдерами.

7.2. Декларація соціального партнерства. Відносини з місцевими громадами.

Принципи взаємовигідного співробітництва. Співпраця з органами влади та іншими стейкхолдерами. Розробка соціальних програм. Оцінка результативності соціального партнерства.

7.3. Створення соціально сприятливого середовища.

Прозорість ведення бізнесу. Легітимність форм власності. Позитивний економічний і соціальний вплив підприємства на суспільство. Обговорення важких запитань. Ефективні форми взаємодії із зацікавленими сторонами й групами впливу.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

8.1. Значення та зміст моніторингу соціальної відповідальності.

Алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Розроблення бази власних стандартів. Фіксація параметрів корпоративної соціальної відповідальності. Виявлення реальних досягнень.

8.2. Параметри моніторингу соціальної відповідальності.

Ключові індикатори та поняття поточного становища соціальної відповідальності на підприємстві. Основні напрями корпоративної соціальної відповідальності. Відповідальність кожного як корпоративного громадянина. Відповідальність перед співробітниками. Відповідальна ділова практика. Відповідальність перед громадою.

8.3. Комплексна система соціальної відповідальності.

Трансляція корпоративної соціальної відповідальності на зовнішні зацікавлені сторони. Стратегічні ініціативи. Публічна активність. Експертне позиціонування.

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності підприємств

9.1. Значення та зміст оцінювання ефективності соціальної відповідальності.

Бюджет програми соціальної відповідальності. Відмінність оцінювання ефективності соціальної відповідальності від оцінювання ефективності фінансових проектів та інвестування. Волонтерські проекти та їх ефективність.

9.2. Методики оцінювання соціальної відповідальності.

Індикатори оцінювання соціальної відповідальності. Система управління та оцінки Лондонської бенчмаркетінгової групи (LBG). Збалансована система показників по соціальної відповідальності. Розрахунок соціального ефекту від інвестицій.

9.3. Ключові показники ефективності соціальної відповідальності.

Досвід світових компаній та Всесвітньої бізнес-ради зі сталого розвитку. Матриця можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компаній в Україні.

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

10.1. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Терміни і поняття, що використовуються у Концепції. Характеристика і аналіз проблеми, на розв'язання якої спрямована Стратегія. Мета і завдання Стратегії. Обґрунтування доцільності розроблення і реалізації Стратегії на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Внутрішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні. Цілі, досягненню яких присвячена Стратегія. Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні.

10.2. Складові розвитку соціальної відповідальності в Україні.

Організаційні та нормативні умови розвитку соціальної відповідальності. Розвиток для підтримки їх у реалізації соціальної відповідальності. Підвищення обізнаності щодо соціальної відповідальності серед різних груп заінтересованих осіб.

10.3. Очікувані результати реалізації Стратегії.

Короткострокові результати (до трьох років з моменту затвердження Стратегії). Довгострокові результати. Фінансування реалізації Стратегії. Термін виконання Стратегії.

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
1	2
Тема 1. Семінарське заняття 1	1. Економічна, соціальна та екологічна складові сталого розвитку. 2. Роль соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку. 3. Розвиток соціальних чинників виробництва – людського і соціального капіталу
Тема 1. Практичне заняття 1	1. Дискусія «Обґрунтування проблем належної ролі бізнесу в суспільстві України. 2. Ділова гра «Визначення соціально відповідальних дій організації. 3. Дискусія «Модель корпоративної соціальної відповідальності»
Тема 2. Практичне заняття 2	1. Робота в малих групах «Розробка кодексу з КСВ регіону» 2. Дискусія «Характеристика благодійності та соціальних інвестицій як основних інструментів КСВ».
Тема 3. Семінарське заняття 2	1. Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності. 2. Програми соціального інвестування. 3. Контролінг реалізації соціальних програм.
Тема 4. Семінарське заняття 3	1. Створення стабільних умов розвитку трудових відносин. 2. Відповідність основним правам і свободам людини на підприємстві. 3. Соціально відповідальний роботодавець. 4. Етика і корпоративні цінності.
Тема 4. Практичне заняття 3	1. Робота в малих групах «Аналіз соціально-відповідальної програми щодо персоналу підприємства» 2. Ділова гра «Розроблення соціального пакету для різних категорій персоналу підприємства».
Тема 5. Семінарське заняття 4	1. Поняття та види стейкхолдерів. 2. Карта стейкхолдерів. 3. Матриця стейкхолдерів.
Тема 5. Практичне заняття 4	Дискусія «Проектування зовнішньої соціально відповідальної програми в організації»
Тема 6. Практичне завдання 5	1. Дискусія «Індивідуальна екологічна відповідальність» 2. Робота в малих групах: «Проект, спрямований на вирішення місцевої екологічної проблеми» 3. Презентація «Розвиток соціальної відповідальності в Україні».
Тема 7. Практичне завдання 6	1. Робота в малих групах :«Аналіз змісту та структури колективного договору організації на предмет формування високої соціальної відповідальності соціальних партнерів» 2. Практичне завдання «Оцінка рівня колективно-договірного забезпечення КСВ організації».
Тема 7. Семінарське заняття 5	1. Соціальна відповідальність як фактор стійкого розвитку підприємства. 2. Розробка соціальних програм. 3. Прозорість ведення бізнесу.

1	2
Тема 8. Практичне заняття 7	Робота в малих групах: «Розробка форми соціального звіту організації з використанням кількісних та якісних показників результативності; показників діяльності відповідно до взаємодії та діалогу з основними стейкхолдерами»
Тема 9. Практичне заняття 8	1. Практичне завдання «Оцінка ефективності соціальної відповідальності організації». 2. Практичне завдання «Розрахунок показників соціальної відповідальності організації».
Тема 10. Практичне заняття 9	Презентація «Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні». Індивідуальне творче завдання.
Тема 10. Семінарське заняття 6	1. Основні елементи механізму державного регулювання КСВ. 2. Організаційні та соціальні умови розвитку соціальної відповідальності в Україні. 3. Фінансові інструменти розвитку КСВ. Письмова контрольна робота

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною подано у табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
1	2
Тема 1	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Концепція сталого розвитку. 2. Реалізація концепції сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності. 3. Цілі реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності. Підготовка до практичного та семінарського занять.
Тема 2	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Основні економічні агенти соціальної відповідальності і їхня взаємодія. 2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства бізнесу. 3. Форми прояву соціальної відповідальності. Підготовка до практичного заняття.
Тема 3	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Структура управління корпоративної соціальної відповідальності. 2. Політика управління соціальною відповідальністю. 3. Вплив державної політики на формування організаційно-економічних механізмів управління корпоративною соціальною відповідальністю. Підготовка до семінарського заняття.
Тема 4	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Державні програми соціально-економічного програмування. 2. Права людини на робочому місці. 3. Практика партнерства між роботодавцями і працівниками. Підготовка до практичного та семінарського занять.
Тема 5	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Взаємодія зі стейкхолдерами як основний принцип соціальної відповідальності. 2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу. 3. Втручання влади в діяльність компанії: вітчизняний і закордонний досвід. Підготовка до практичного та семінарського занять.
Тема 6	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Стан довкілля як глобальна проблема. Масштаб екологічних проблем. 2. Екологічна відповідальність. 3. Законодавство України про охорону довкілля.

1	2
Тема 7	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Соціальна відповідальність корпорації як бізнес-стратегія. 2. Декларація соціального партнерства. Відносин з місцевими громадами. 3. Створення соціально сприятливого середовища. Підготовка до практичного та семінарського занять.
Тема 8	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Значення та зміст моніторингу соціальної відповідальності. 2. Параметри моніторингу соціальної відповідальності. 3. Комплексна система соціальної відповідальності. Підготовка до практичного заняття.
Тема 9	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Значення та зміст оцінювання ефективності соціальної відповідальності. 2. Методики оцінювання соціальної відповідальності. 3. Ключові показники ефективності соціальної відповідальності. Підготовка до практичного та семінарського занять.
Тема 10	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. 2. Складові розвитку соціальної відповідальності в Україні. 3. Очікувані результати реалізації Стратегії. Підготовка до практичного та семінарського занять.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекції (Теми 1, 3, 4, 5, 8), проблемні лекції (Теми 2, 6, 7, 10), міні-лекція (Тема 9)).

Наочні (демонстрація (Теми 1-10)).

Практичні (практична робота (Теми 2, 4, 6, 7, 8, 9); ділова гра (Теми 1, 4); дискусія (Теми 1, 2, 5, 6, 10 7); семінари (Теми 1, 3, 4, 5, 7, 10)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту), диференційованого заліку або заліку. Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні завдання (10 балів), доповідь з презентацією (10 балів), індивідуальне творче завдання (10 балів), письмова контрольна робота (30 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів)

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність «Соціальне забезпечення»
Освітньо-професійна програма «Управління соціальними проектами».
Семестр II
Навчальна дисципліна «Соціальна відповідальність»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1

Завдання 1 (тестове) (15 балів)

1. Що послужило причиною становлення і розвитку ідей корпоративної соціальної відповідальності в суспільстві:

- а) глобалізація;
- б) світова криза;
- в) антикорпоративні настрої;
- г) глобальне потепління.

2. Реалізація проектів і програм з розвитку соціальної відповідальності організації:

- а) може повністю здійснюватися працівниками організації у рамках поставлених їм обов'язків за штатну заробітну плату;
- б) вимагає окремих проектів зі своїми бюджетами;
- в) не вимагає обов'язкового залучення зовнішніх спеціалістів (експертів, консультантів).

3. Соціальна відповідальність важлива тим, що вона:
- а) сприяє формуванню громадянського суспільства;
 - б) сприяє підвищенню рентабельності;
 - в) забезпечує підвищення якості бізнесу.
4. Основною характеристикою американської моделі соціальної відповідальності є:
- а) значна роль держави при визначенні напрямів діяльності підприємства;
 - б) вплив держави на діяльність підприємства опосередкований;
 - в) значний вплив інституту держави на бізнес, а також орієнтир на культурні традиції країни.
5. Основним суб'єктом соціальної політики є:
- а) держава;
 - б) громадські об'єднання;
 - в) політичні партії.
6. Термін «соціальна держава» вперше з'явився в Конституції:
- а) Німеччини;
 - б) України;
 - в) Великобританії.
7. На конституційному рівні термін «соціальна держава» був закріплений вперше у:
- а) 1949 р.;
 - б) 1965 р.;
 - в) 1991 р.
8. Соціальна держава – це:
- а) тип організації державного і громадського життя, заснований на пріоритеті соціальних цінностей, насамперед права людини на «гідне життя»;
 - б) тип держави, основними ознаками якої є зв'язаність правом, верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, юридична рівність громадянина і держави;
 - в) тип держави, що виходить з організації та функціонування державної влади на засадах визнання народу її джерелом і носієм.
9. Добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку держави — це:
- а) етика бізнесу;
 - б) культура управління;
 - в) соціальна відповідальність;
 - г) юридична відповідальність.
10. Можливість для організації реалізовувати свої потреби у виживанні, безпеці, стійкості – це:
- а) соціальна відповідальність бізнесу;
 - б) соціальний тренд;
 - в) соціально відповідальна поведінка.
11. Хто належить до суб'єктів соціальної відповідальності?
- а) працівники підприємства;
 - б) інвестори;
 - в) підприємці.
12. Соціальна відповідальність бізнесу проявляється:
- а) у внутрішніх соціальних інвестиціях в людський капітал;
 - б) в добродійності власників і топ-менеджменту компанії;
 - в) в участі у виборчих кампаніях.
13. Хто є головним пропагандистом соціальної відповідальності?
- а) НАТО;
 - б) МОП;
 - в) ООН;
 - г) інший варіант.
14. Які бувають форми соціальної відповідальності?
- а) традиційна, благодійність, меценатство;
 - б) традиційна, меценатство;

в) традиційна, благодійність.

15. До основних форм соціальної відповідальності належать:

- а) відповідальність за чистоту навколишнього середовища;
- б) відповідальність перед прийнятими на роботу;
- в) відповідальність перед споживачами;
- г) усі відповіді правильні.

16. До аргументів на користь соціальної відповідальності належать:

- а) зміна потреб і очікувань широкої аудиторії, наявність ресурсів для розв'язання соціальних проблем;
- б) недостатній рівень зайнятості широкої аудиторії, недостатність вмінь розв'язувати соціальні проблеми;
- в) моральний обов'язок поводити себе соціально відповідальним, витрати на соціальну привабливість;
- г) усі відповіді правильні.

17. Особливості соціальної відповідальності в Україні обумовлені:

- а) історичними особливостями бізнесу;
- б) специфікою громадської думки по відношенню до бізнесу;
- в) специфікою законодавства.

18. Який тип корпоративної соціальної відповідальності найбільше використовується в Україні:

- а) корпоративний соціальний маркетинг;
- б) корпоративна філантропія;
- в) волонтерська робота;
- г) немає правильної відповіді.

19. Показники оцінки ефективності соціальної відповідальності:

- а) мають бути обов'язково пов'язані з кінцевими показниками бізнесу;
- б) повинні враховувати розвиток людського капіталу організації;
- в) повинні орієнтуватися на зростання соціальних інвестицій.

20. Яку систему показників соціальної відповідальності виділяють у сфері взаємовідносин з персоналом на основі GRI?

- а) показники структури, динаміки, руху, дискримінації персоналу;
- б) заробітна плата, колективні договори та соціальна захищеність, участь у профспілках;
- в) освіта і розвиток людського ресурсу, охорона праці, управління професійними ризиками;
- г) всі відповіді вірні.

21. Процедура складання звітності про соціальну діяльність підприємства, яка передбачає використання окремих спостерігачів зовнішньої аудиторії це:

- а) соціальна звітність;
- б) соціальний аудит;
- в) соціальний рейтинг.

22. У нефінансовому звіті має бути інформація для:

- а) клієнтів;
- б) співробітників, інвесторів;
- в) місцевої громади, партнерів;
- г) вірні відповіді а) та в);
- д) вірні відповіді а), б) та в);

23. Публічний інструмент інформування стейхолдерів про економічну стійкість, соціальне благополуччя та екологічну стабільність:

- а) об'єкти соціальної відповідальності;
- б) соціальний звіт;
- в) соціальні інвестиції.

24. Які шляхи посилення екологічної відповідальності компаній?

- а) система сертифікації продукції;
- б) екологічний аудит середніх підприємств;
- в) законодавче регламентування екологічної відповідальності.

25. Які основні елементи екологічної відповідальності бізнесу?

- а) залучення працівників до спонсорства;
- б) екологічний аудит;
- в) запровадження корпоративної культури.

26. Які виділяють чинники успіху у контексті екологічної відповідальності підприємства?

- а) поліпшення здоров'я населення;
- б) поліпшення екологічних характеристик планети;
- в) зменшення негативного впливу на довкілля від діяльності компанії;
- г) всі відповіді вірні.

27. Працівники підприємства, власники, місцеве суспільство, соціальна інфраструктура, інвестори – це:

- а) об'єкти соціальної відповідальності;
- б) суб'єкти соціальної відповідальності;
- в) пропагандисти соціальної відповідальності.

28. Споживачі продукції та послуг відносяться до:

- а) суб'єктів соціальної відповідальності;
- б) об'єктів соціальної відповідальності;
- в) соціально активних груп.

29. До складових зовнішньої соціальної відповідальності бізнесу можна віднести:

- а) відповідальність перед споживачами товарів і послуг;
- б) охорона навколишнього середовища, спонсорство;
- в) охорона праці та здоров'я працівників;
- г) всі відповіді вірні.

30. Врегульована норма права специфічна система суспільних колективних правових відносин між власниками засобів виробництва (роботодавцями), найманими працівниками, державою в процесі реалізації прав та інтересів у сфері соціально-економічних і трудових питань – це:

- а) соціальне партнерство;
- б) соціальна політика;
- в) колективний договір;
- г) трудовий договір.

Завдання 2 (стереотипне) (5 балів)

Охарактеризуйте основні проблеми, з якими стикається впровадження концепцій корпоративної соціальної відповідальності та корпоративного громадянства в Україні?

Завдання 3 (діагностичне) (8 балів)

Розробити соціальний пакет на підприємстві та оформити його у вигляді документа (табл. 1)

Вихідні дані: на підприємстві, що займається виробництвом косметики, працює 65 осіб, із них 35 чоловіків та 25 жінок. На 2023 рік заплановано витрат на соціальні заходи 455 000 грн. Розробити документ, який оформити у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Соціальний пакет

№	Назва складових соціального пакета	Кількість осіб, які користувались послугою	Кількість витрачених коштів, грн

Завдання 4 (евристичне) (12 балів) Сформулювати дії та заходи виконання стратегії СВБ для підприємства хімічної галузі відповідно до запропонованого напрямку. Результати внести в табл. 1.

Таблиця 2

Напрями дій та заходи СВБ підприємства

№	Напрямок стратегії СВБ	Дії та заходи виконання стратегії СВБ
1	Соціально-економічний розвиток персоналу	
2	Охорона та безпека праці (здоров'я працівників)	
3	Здоров'я населення (громади)	
4	Розвиток місцевої та регіональної інфраструктури	
5	Ділова етика	
6	Екологічна та природоохоронна діяльність	

Зробіть висновки.

Затверджено на засіданні кафедри соціальної економіки протокол № ____ від
«__» _____ 20__ р.

Екзаменатор

к.е.н., доц. Іванісов О.В.

Зав. кафедрою

д.е.н., проф. Назарова Г.В.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань. Загальна кількість балів за виконання екзаменаційної роботи становить – 40.

Завдання 1 (тестове). Максимальна кількість балів –15. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором та тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 0,5 бали;

Завдання 2 (стереотипне). Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них:

1 – володіння понятійно-категоріальним апаратом соціальної відповідальності;

2 – використання творчого підходу до аналізу;

2 – наявність повної відповіді на запитання та обґрунтованих висновків;

Завдання 3 (діагностичне). Максимальна оцінка завдання – 8 балів, із них:

2 – володіння теоретичними знаннями;

2 – використання творчого підходу до аналізу явищ та процесів у сфері соціальної відповідальності та їх порівняння;

4 – наявність повної відповіді на запитання та обґрунтованих висновків;

Завдання 4 (евристичне). Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них:

2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми;

2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу;

2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми;

2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату;

4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гарбар Ж. В. Корпоративне управління та соціальна відповідальність. Частина 2. Корпоративна соціальна відповідальність: навч. посібник / Ж. В. Гарбар, К. В. Мазур, Т. Г. Мостенська. – Вінниця : ВНАУ, 2020. – 228 с.
2. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / Н. М. Сіренко, Т. І. Лункіна, А. В. Бурковська. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 216 с.
3. Соціальна відповідальність бізнесу: навч. посіб. / О. Ю. Гусєва, О. В. Воскобоева, Т. Б. Хлевицька. – Київ : Державний університет телекомунікацій, 2020. – 222 с.
4. Соціальна відповідальність: практичний аспект: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. В. Пирог, Л. І. Чернобай, Н. С. Станасюк, І. І. Пасінович. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 244 с.

Додаткова

5. Ачкасова О. В. Роль соціального підприємництва у вирішенні проблеми молодіжного безробіття / О. В. Ачкасова // Регіональна економіка та управління. – 2021. – №1(31). – С. 5–8. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25502>.
6. Бібік Н. В. Соціальна відповідальність: конспект лекцій для студентів усіх форм навчання за спеціальностями 051 – Економіка та 071 – Облік і оподаткування / Н. В. Бібік ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 69 с.
7. Назарова Г. В. Соціальна нерівність як джерело загроз соціальній безпеці у суспільстві [Електронний ресурс] / Г. В. Назарова , К. О. Демченко // Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки та глобальної соціоекономічної реальності: виклики, шляхи розвитку – матеріали міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Київ, 11-12 листопада 2020 року. – Київ, 2020. – С. 285 – 287. – [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25407>.
8. Семенченко А. В. Дослідження компонентів соціального пакету на підприємстві / А. В. Семенченко // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 бер. 2020 р., м. Харків, – м. Торунь. – Х. : ФОП Панов А. М., 2020. – С. 185–187. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23486>.
9. Урдуханов Р. І. Стратегії кадрової безпеки у соціально відповідальній організації / Р. І. Урдуханов // Соціально-правові аспекти захисту прав дітей : зб. матер. наук.-практ. конф., 26 трав. 2022 р. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – С. 181-186. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27485>.
10. Чепель І. В. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні:

теорія і практика / І. В. Чепель // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 03-04 бер. 2020 р. – м. Харків, – м. Торунь : Видавець ФОП Панов А. М., 2020. – С. 196 – 198. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23490>.

11. Baczniak Katarzyna (ed.). Corporate Social Responsibility and Sustainability: From Values to Impact. Routledge, 2022. – 259 p.

12. Barth R., Wolff F. Corporate Social Responsibility in Europe: Rhetoric and Realities. UK: Edward Elgar Publishing Limited 2009. – 376 p.

13. Bustamante Silke, Pizzutilo Fabio. Corporate Social Responsibility and Employer Attractiveness: An International Perspective Springer, 2021. – 379 p.

14. Crowther David, Seifi Shahla. Corporate Social Responsibility in Difficult Times. Springer, 2023. – 248 p.

Інформаційні ресурси

15. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).

16. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=146301&cat_id](http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=146301&cat_id).

17. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

18. Офіційний сайт Департаменту соціальної політики ХОДА. Режим доступу: [https:// soczahist.kharkov.ua/](https://soczahist.kharkov.ua/).

19. Соціальне підприємництво в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// socialbusiness.in.ua](http://socialbusiness.in.ua).

20. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна "Соціальна відповідальність" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=9556>.